

На основу члана 89. став 4, члана 93. став 8, члана 129. став 2. и члана 133. став 1. Закона о платним услугама („Службени гласник РС“, бр. 139/2014) и члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У
О СИСТЕМИМА УПРАВЉАЊА И УНУТРАШЊИХ КОНТРОЛА
ПЛАТНИХ ИНСТИТУЦИЈА И ИНСТИТУЦИЈА ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА
И О ЗАШТИТИ НОВЧАНИХ СРЕДСТАВА КОРИСНИКА ПЛАТНИХ
УСЛУГА И ИМАЛАЦА ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА

1. Овом одлуком ближе се прописују начин и услови успостављања, одржавања и унапређења система управљања и унутрашњих контрола платних институција и институција електронског новца, ликвидни и нискоризични облици имовине у које платна институција и институција електронског новца могу да улажу новчана средства у складу са чл. 93. и 133. Закона о платним услугама (у даљем тексту: Закон), као и услови и начин улагања платне институције и институције електронског новца у те облике имовине ради заштите новчаних средстава корисника платних услуга и ималаца електронског новца.

Под институцијом у смислу ове одлуке подразумевају се платна институција и институција електронског новца, ако нису посебно означене.

Системи управљања и унутрашњих контрола институције

2. Институција је дужна да успостави, одржава и унапређује поуздане, ефикасне и свеобухватне системе управљања и унутрашњих контрола који обезбеђују одговорно и поуздано управљање институцијом.

Системи из става 1. ове тачке морају бити сразмерни природи, обиму и сложености услуга које институција пружа.

Системи из става 1. ове тачке сматрају се поузданим, ефикасним и свеобухватним ако институцији омогућавају да управља ризицима којима је изложена или може бити изложена по основу свих својих пословних активности у вези с пружањем платних услуга и/или издавањем електронског новца.

Под пословним активностима из става 3. ове тачке подразумевају се и оперативни послови чије је обављање институција поверила другом лицу, као и активности које је банка поверила институцији у складу са одлуком којом се уређује управљање ризицима банке и овом одлуком.

Институција је дужна да утврди поступке за процену и преиспитивање аката, поступака и процедура којим се успостављају системи из става 1. ове одлуке, да редовно утврђује да ли су ти системи адекватни и ефикасни и сразмерни природи, обиму и сложености услуга које институција пружа, и да их по потреби мења и допуњује.

Систем управљања институцијом

3. Систем управљања институцијом обухвата:

– организациону структуру с прецизно и јасно утврђеним, транспарентним и доследним поделама и разграничењима послова, као и дужностима и одговорностима које се односе на пружање платних услуга и/или издавање електронског новца, укључујући и пружање ових услуга преко огранака и/или заступника, односно поверавање појединих оперативних послова у вези с пружањем тих услуга;

– ефективне и ефикасне процедуре за идентификовање, мерење и праћење ризика којима је институција изложена или би могла да буде изложена, као и за управљање овим ризицима, односно извештавање о тим ризицима;

– одговарајући информациони систем.

Организациона структура

4. Институција је дужна да у складу са правном формом у којој послује и услугама које пружа, успостави такву организациону структуру, односно унутрашњу организацију која обезбеђује јасну поделу дужности и одговорности између органа управљања институције, као и између чланова ових органа, лица које непосредно руководи пословима пружања платних услуга и/или издавања електронског новца у институцији и других запослених (у даљем тексту: запослени), на начин којим се онемогућава концентрација функција које су међусобно неспојиве, обезбеђује јасна линија одговорности, спречавање сукоба интереса, као и адекватан систем унутрашњих контрола и ефикасна контрола ризика пословања институције.

Институција је дужна да обезбеди:

– да се унутрашњим актима институције којима се уређује организација њеног пословања на недвосмислен начин утврде послови, дужности и одговорности запослених;

- да сви запослени буду упознати са својим пословима, дужностима и одговорностима;
- ефикасну комуникацију и сарадњу на свим организационим нивоима, као и благовремено и поуздано информисање органа управљања институцијом и руководиоца институције о свим подацима неопходним за доношење одлука;
- да процес доношења и спровођења одлука буде транспарентан, документован и заснован на принципима сигурног и стабилног управљања институцијом.

5. Институција је дужна да, у складу с правном формом у којој послује и услугама које пружа, утврди и примењује пословну стратегију која садржи јасно дефинисане пословне циљеве чије се остварење може лако пратити, као и да утврди поступке за праћење остварења ових циљева.

6. Институција је дужна да, у складу са обимом, врстом и сложености послова које обавља, утврди и примењује политику управљања људским ресурсима засновану на принципима који обезбеђују запошљавање кадрова који располажу одговарајућим знањем, стручношћу и професионалним искуством, да утврди политику напредовања и награђивања запослених која подразумева процену резултата рада запослених и подстиче разумно и опрезно преузимање ризика.

7. Институција је дужна да омогући адекватну комуникацију, размену информација и сарадњу на свим организационим нивоима – ради спровођења пословне стратегије, стратегије и политика за управљање ризицима и несметаног функционисања система унутрашњих контрола.

Институција је дужна да обезбеди да чланови органа управљања институције имају континуиран приступ свим подацима и информацијама значајним за пословање институције, а нарочито:

- подацима и информацијама о стању ликвидности и капитала институције, односно о потенцијалном погоршању тог стања,
- подацима о усклађености пословања институције са правилима утврђеним прописима и интерним актима, као и о значајним одступањима од ових правила у пракси.

Идентификовање, мерење и праћење ризика

8. Институција је дужна да обезбеди да се, на дугорочној основи, на јединствен и доследан начин идентификују, мере и прате ризици којима је институција изложена или може бити изложена у свом пословању, односно управљање тим ризицима и извештавање о тим ризицима.

9. Институција је дужна да усвоји стратегију за управљање ризицима која нарочито садржи:

- преглед и дефиниције свих ризика којима је институција изложена или може бити изложена;
- дугорочне пословне циљеве утврђене пословном стратегијом институције, као и склоност ка ризицима одређену у складу с тим циљевима;
- основна начела преузимања ризика и управљања ризицима;
- основна начела за управљање капиталом институције.

Стратегија за управљање ризицима треба да буде усклађена с пословном стратегијом институције, као и са природом, обимом и сложеностију послова које обавља.

Институција је дужна да стратегију за управљање ризицима периодично разматра и да је, по потреби, мења, а нарочито у случају значајнијих измена пословне стратегије институције, односно промена у макроекономском окружењу у коме институција послује.

10. Ради идентификовања, мерења и праћења ризика и утврђивања свог ризичног профила, институција усваја политике, односно процедуре за управљање ризицима којима се нарочито уређује:

- начин организовања процеса управљања ризицима институције и јасно разграничење одговорности запослених у свим фазама тог процеса;
- начин (методологију) за идентификовање и процену ризика, односно процену појединачних врста ризика;
- мере за ублажавање појединачних врста ризика, правила за примену и начин праћења тих мера;
- начин праћења и контроле појединачних врста ризика и успостављање система прихватљивих нивоа (лимита) изложености институције тим ризицима;
- начин одлучивања о пословним трансакцијама које доводе до прекорачења успостављених лимита, као и дефинисање изузетних околности у којима је одобравање тог прекорачења могуће у законским оквирима.

11. Институција је дужна да политикама, односно процедурама за идентификовање ризика нарочито обезбеди да то идентификовање буде благовремено и свеобухватно, као и да обезбеди анализу узрока који доводе до настанка ризика.

Политике, односно процедуре за мерење ризика нарочито садрже квантитативне и/или квалитативне методе на основу којих институција утврђује свој ризични профил, односно врсту и висину ризика којима је изложена у свом пословању, као и склоност ка ризицима, односно оне ризике које може прихватити ради остваривања својих пословних циљева, и на основу којих може благовремено уочити промене свог ризичног профила, укључујући и настанак нових ризика.

Политике и процедуре за управљање ризицима нарочито садрже опис поступака за ублажавања ризика, као и опис поступака за праћење и контролу ризика.

Институција је дужна да политике и процедуре за управљање ризицима преиспитује најмање једном годишње, а ако настану значајније промене у ризичном профилу институције – и чешће, као и да их, по потреби, мења.

Информациони систем

12. Институција је дужна да, у складу с правном формом, природом, обимом и сложености њеног пословања, успостави адекватан информациони систем који испуњава услове прописане одлуком Народне банке Србије којом се уређују минимални стандарди управљања информационим системом финансијске институције.

13. Институција је дужна да успостави такав систем извештавања који ће свим нивоима у институцији обезбедити благовремене, тачне и довољно детаљне информације које су неопходне за доношење пословних одлука и ефикасно управљање ризицима, односно за сигурно и стабилно пословање институције.

У систем извештавања о ризицима благовремено се укључује и извештавање о настанку ризика који раније нису идентификовани, као и о уочавању неочекиваног интензитета раније идентификованих ризика.

Систем унутрашњих контрола институције

14. Институција је дужна да, у складу с правном формом, природом, обимом и сложености њеног пословања успостави и примени ефикасан и поуздан систем унутрашњих контрола, који је укључен у све њене пословне активности и који обезбеђује континуирано праћење ризика којима је институција изложена или може бити изложена у свом пословању, као и сигурност и стабилност пословања институције.

Систем унутрашњих контрола представља скуп процеса и процедура утврђених овом одлуком који се односе на управљање ризицима, обезбеђивање усклађености пословања и на активности интерне ревизије, успостављених ради ефикасног и ефективног управљања институцијом, адекватног управљања и контроле ризика, праћења ефективности и ефикасности пословања, поузданости финансијских и осталих података и информација институције, као и ради обезбеђивања усклађености пословања институције са прописима којима се уређује спречавање прања новца и финансирање тероризма, као и другим прописима, унутрашњим актима и пословним стандардима.

Процесе и процедуре из става 2. ове тачке институција организује у складу са својом правном формом и природом, обимом и сложеносту услуга које пружа, с тим што је дужна да обезбеди функционалну и организациону одвојеност активности управљања ризицима од активности усклађености пословања и интерне ревизије.

15. Системом унутрашњих контрола институције обезбеђује се благовремено информисање надлежних запослених у институцији о уоченим недостацима, затим примена мера којима ће се ти недостаци отклонити, као и евентуалне измене система унутрашњих контрола кад је то потребно.

Институција је дужна да обезбеди да унутрашње контроле буду саставни део свих свакодневних активности њених запослених, као и да запослени, у складу с добрим пословним обичајима, професионалним и етичким стандардима, разумеју сврху и значај ових контрола, као и свој допринос ефективном спровођењу тих контрола.

Институција је дужна да системом унутрашњих контрола успостави, тамо где је то применљиво, контроле којима се ограничава приступ материјалној имовини институције, односно обезбеђује сигурност те имовине. Ове контроле укључују различите начине ограничења приступа материјалној имовини институције (нпр. вишеструке провере или заједничке провере више лица), као и периодични попис ове имовине.

Управљање ризицима

16. Институција је дужна да успостави свеобухватне и поуздане процесе и процедуре за управљање ризицима, који су укључени у све њене пословне активности и који обезбеђују да њен ризични профил увек буде у складу с већ утврђеном склоношћу ка ризицима.

Процеси и процедуре за управљање ризицима се, у смислу става 1. ове тачке, сматрају свеобухватним и поузданим ако омогућавају институцији да управља ризицима којима је изложена или може бити изложена по основу својих пословних активности.

Процеси и процедуре за управљање ризицима се, у смислу става 1. ове тачке, сматрају укљученим у све пословне активности институције ако институција сваку пословну одлуку којом преузима ризике (укључујући поверавање оперативних послова другом лицу, одлучивање о увођењу нових производа, као и услове под којима се уговарају поједине трансакције) доноси узимајући у обзир претходну процену запослених одговорних за управљање ризицима.

17. Институција је дужна да на основу стратегија, политика и процедура из тач. 9. и 10. ове одлуке успостави ефикасан и ефикасан процес управљања ризицима, који обухвата ублажавање, праћење и контролу ризика којима је институција изложена или може бити изложена а које је идентификовала и измерила, односно проценила.

Под ублажавањем ризика подразумева се диверсификација, пренос, смањење и/или избегавање ризика, а институција га спроводи имајући у виду свој ризични профил и склоност ка ризицима.

Под праћењем и контролом ризика подразумева се учесталост и начин праћења ризика којима је институција изложена, као и праћење и контрола лимита у оквиру успостављеног система лимита.

Усклађеност пословања

18. Институција је дужна да успостави одговарајуће механизме и поступке за идентификацију и праћење ризика усклађености пословања институције и за управљање тим ризиком, који посебно обухватају испитивање усклађености унутрашњих аката институције са релевантним прописима, међусобне усклађености унутрашњих прописа институције и усклађености пословне праксе институције са релевантним прописима и њеним унутрашњим актима.

Ризик усклађености пословања институције је могућност настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал институције услед пропуштања усклађивања пословања са законом и другим прописом, стандардима пословања, процедурама о спречавању прања новца и финансирања тероризма, као и с другим актима којима се уређује пословање институције, а посебно обухвата ризик од санкција регулаторног тела, ризик од финансијских губитака и репутациони ризик.

19. Надзорни одбор институције или други надлежни орган дужан је да усвоји одговарајуће процедуре које омогућавају континуирано праћење и мерење ризика усклађености пословања институције на нивоу свих њених организационих јединица, а под којима се нарочито подразумевају одговарајуће рачуноводствене процедуре и процедуре за оцену усклађености с прописима којима се уређују спречавање прања новца и финансирања тероризма.

Интерна ревизија

20. Институција је дужна да активности интерне ревизије организује на начин који обезбеђује самосталност и независност у њеном раду, као и да ове активности врши у складу са законом којим се уређује ревизија, овом одлуком и другом законском, професионалном и интерном регулативом.

Институција је дужна да омогући континуирано спровођење свеобухватне ревизије свих активности институције, а нарочито:

- оцену адекватности, поузданости и ефикасности успостављеног система управљања и система унутрашњих контрола институције;
- адекватности и поузданости утврђених процедура за идентификовање и мерење, односно процену ризика и за управљање ризицима, укључујући процедуре за праћење и мерење ризика усклађености пословања институције;
- адекватности и поузданости рачуноводствених политика и процедура институције;
- поузданост, тачност и ажурност система извештавања унутар институције, као и система за извештавање Народне банке Србије;
- давање одговарајућих препорука за отклањање уочених неправилности и недостатака и за унапређење примењених аката институције.

Институција је дужна да обезбеди да се план рада интерне ревизије доноси годишње, да обухвата најмање активности из става 2. алинеје прва и друга ове тачке.

Институција је дужна да обезбеди да се о извршеним ревизијама редовно састављају извештаји и да се достављају надзорном одбору или другом надлежном органу институције, а тај орган је дужан да ове извештаје разматра.

Институција је дужна да успостави и примени одговарајуће механизме за праћење спровођења активности из препорука које су донете на основу налаза из извештаја из става 4. ове тачке.

Обављање поверених активности банке и извештавање о тим активностима

20а. Институција је дужна да у оквиру система управљања и унутрашњих контрола на јасан и недвосмислен начин утврди и разграничи пословне активности које обавља у своје име и за свој рачун од пословних активности које обавља у име и за рачун банке која јој је те активности поверила.

Институција која намерава да одређене активности обавља у име и за рачун банке као поверене активности, дужна је да унутрашњим актима уреди:

- процес одлучивања о обављању поверених активности и критеријуме за доношење те одлуке, на начин којим се обезбеђује да се обављањем поверених активности не угрози редовно пословање институције, ефикасно управљање ризицима институције и њен систем унутрашњих контрола;
- начин укључивања тих активности у процес управљања ризицима и у систем интерног извештавања о ризицима;
- начин информисања корисника платних услуга да активности пружања платних услуга/издавања електронског новца које су јој поверене, институција обавља у име и за рачун банке, као и о накнадама које се при пружању ових услуга наплаћују од корисника платних услуга.

Пре доношења одлуке о сваком појединачном обављању поверених активности, институција је дужна да прибави образложено мишљење организационе јединице у чијем је делокругу управљање ризицима о утицају обављања поверених активности на ризични профил институције.

При доношењу одлуке о сваком појединачном обављању поверених активности, институција нарочито цени утицај обављања поверених активности на ризични профил институције, квалитет услуга које институција пружа корисницима, трошкове и финансијски резултат институције.

Институција може да одређену активност банке обавља као поверену само ако најкасније 30 дана пре закључења уговора о

поверавању те активности, о томе обавести Народну банку Србије и уз то обавештење достави следећу документацију и податке:

1) одлуку надлежног органа управљања институцијом о обављању поверених активности, која садржи оцену из става 4. ове тачке;

2) основне податке о банци (пословно име и седиште) чије се активности поверавају институцији;

3) опис активности које банка поверава институцији, податке о адресама на којима ће се те активности обављати – у случају поверавања активности пружања платних услуга/издавања електронског новца, као и рок на који ће активности банке бити поверене институцији;

4) нацрт уговора са банком чије се активности поверавају институцији;

5) мишљење из става 3. ове тачке.

У случају намере да се измени уговор о поверавању активности који је закључен између институције и банке, институција је дужна да о овој намери обавести Народну банку Србије најкасније 15 дана пре закључења анекса тог уговора, и да јој истовремено с тим обавештењем достави нацрт тог анекса и другу документацију и податке из става 5. ове тачке у зависности од обима и значаја намераваних измена у обављању поверене активности.

У случају престанка важења уговора о поверавању активности који је закључен између институције и банке, институција о томе без одлагања обавештава Народну банку Србије.

Институција може другом лицу поверити активности које је банка њој поверила само уз претходну сагласност банке, коју она даје у сваком појединачном случају у складу с одредбама одлуке којом се уређује управљање ризицима банке.

20б. Институција успоставља и води јединствену евиденцију свих активности које су јој поверене у складу с тачком 20а. ове одлуке.

Институција је дужна да податке из евиденције из става 1. ове тачке доставља Народној банци Србије на обрасцу који је утврђен у Прилогу 1, који је одштампан уз ову одлуку и њен је саставни део, и то полугодишње у следећим роковима:

1) податке о стању на дан 30. јуна текуће године – до 31. јула текуће године;

2) податке о стању на дан 31. децембра текуће године – до 31. јануара наредне године.

Подаци из става 2. ове тачке достављају се Народној банци Србије у складу са упутством Народне банке Србије којим се уређује електронско достављање тих података, које се објављује на интернет презентацији Народне банке Србије.

Ликвидни и нискоризични облици имовине у које институција може да улаже новчана средства и услови и начин улагања у те облике имовине

21. Институција је дужна да новчана средства примљена од корисника платних услуга, односно новчана средства примљена ради замене за издати електронски новац заштити улагањем у ликвидне и нискоризичне облике имовине, у складу са чл. 93. и 133. Закона.

Имовину из става 1. ове тачке чине:

1) дужнички финансијски инструменти које су издале Република Србија или Народна банка Србије, односно за које гарантује Република Србија;

2) дужнички финансијски инструменти које су издале или за које гарантују Европска централна банка, држава чланица Европске уније (или њена централна банка), којој је додељен кредитни рејтинг коме одговара најмање ниво кредитног квалитета 3 (инвестициони ранг) у смислу одлуке Народне банке Србије којом се уређује адекватност капитала банке, а који су изражени и измирују се у валути било које државе чланице;

3) дужнички финансијски инструменти које је издала, односно за које гарантује међународна развојна банка, односно међународна организација, у смислу одлуке из одредбе под 2) овог става;

4) дужнички финансијски инструменти издати од стране или са гаранцијом државе, централне банке, територијалне аутономије или локалне самоуправе, јавног административног тела, лица у финансијском сектору или привредног друштва, а којима би у складу са одлуком из одредбе под 2) овог става био додељен пондер кредитног ризика од највише 50%;

5) јединице инвестиционих фондова који улажу само у инструменте из одредаба од 1) до 4) овог става.

Институција је дужна да утврди политику улагања у облике имовине из става 2. ове тачке, да том политиком утврди лимите улагања у сваки појединачни облик имовине, као и да ову политику преиспитује најмање једном у три године или чешће у случају знатне промене услова улагања.

22. Ако се институцији електронског новца новчана средства примљена ради замене за издати електронски новац преносе плаћањем посредством платног инструмента, та институција није дужна да заштити ова средства пре њиховог одобравања на њен платни рачун или стављања на располагање ових средстава институцији електронског новца на други начин у складу са Законом.

Институција електронског новца дужна је да новчана средства из става 1. ове тачке у сваком случају заштити у року од пет пословних дана од дана издавања електронског новца.

23. Ако пружа платне услуге које нису непосредно повезане са издавањем електронског новца, институција електронског новца дужна је да заштити новчана средства која је примила од корисника платних услуга или од других пружалаца платних услуга у вези са извршењем платне трансакције, у складу с одредбама чл. 93. и 94. Закона и тачке 21. ове одлуке.

24. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС“, а примењује се од 1. октобра 2015. године.

ИО НБС бр. 55
19. јуна 2015. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с.р.